

โครงการปรับปรุงฐานข้อมูลการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ของประเทศไทย
ภายใต้โครงการขับเคลื่อนแผนการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้
ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย ๔.๐ โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้
(ระยะที่ ๕ ปีงบประมาณ ๒๕๖๘) (สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑)

ที่มาและความสำคัญ

นิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) เป็นแนวทางที่ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในวงการการศึกษา ในฐานะกุญแจดอกสำคัญที่จะสามารถยกระดับสมรรถนะของผู้เรียนในอนาคต องค์ประกอบที่จะเกื้อหนุนให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้เพื่อให้ทุกคนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพร่วมกัน โดยจะต้องพิจารณาสมาชิกของระบบนิเวศการเรียนรู้ทั้ง ๕ ส่วนหลัก ได้แก่ นักเรียน ผู้สอน ผู้ปกครอง ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา และชุมชน ข้อมูลสภาพปัจจุบันการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ของสถานศึกษาตาม ๖ ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้แก่ การเปลี่ยนกรอบความคิด ความพร้อมของบุคลากร และองค์กร สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยียุคใหม่ วิธีการและเนื้อหาการเรียนรู้ วัฒนธรรมการเรียนรู้และยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วม ความยืดหยุ่นและทางเลือกที่หลากหลาย ตลอดจนข้อมูลเบื้องต้นของแหล่งเรียนรู้/ ศูนย์การเรียนรู้/ พื้นที่การเรียนรู้ ของชุมชนโดยรอบสถานศึกษา

ดังจะเห็นได้ว่าสิ่งที่จำเป็นและเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการ คือ การรวบรวมข้อมูลการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ของสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบนิเวศที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนตาม ๖ ปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้น ด้วยเหตุนี้ ในปี ๒๕๖๗ สกว. จึงได้พัฒนาฐานข้อมูล (Dashboard) การจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ของสถานศึกษาขึ้น โดยมีสถานศึกษาที่ให้ความสนใจและตอบข้อมูลกลับมาถึง สกว. มากถึง ๑๐,๐๐๐ โรง (ฐานข้อมูลฯ ดังเอกสารแนบ) อย่างไรก็ดี สกว. ตระหนักว่า ระบบนิเวศการเรียนรู้/สภาพแวดล้อมการเรียนรู้มีลักษณะเป็นพลวัตรที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งนิเวศการเรียนรู้ของสถานศึกษาจะไม่สามารถพัฒนาได้อย่างสมบูรณ์ หากเมือง/พื้นที่การเรียนรู้โดยรอบสถานศึกษาไม่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน

ดังนั้น ในปี ๒๕๖๘ จึงมุ่งความสนใจไปที่การเก็บรวบรวมข้อมูลการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากทุกสังกัด การพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ตามแนวคิดของยูเนสโก รวมถึงการขับเคลื่อน/พัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตของเมือง/จังหวัด จากนั้น วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลเป็นรายสถานศึกษา อำเภอ และจังหวัด ทั้งนี้ สกว. คาดหวังให้ฐานข้อมูลที่ได้มีการปรับปรุงและขยาย scale การเก็บรวบรวมข้อมูลในระดับที่ใหญ่ขึ้น นอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนในการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ของตนเองแล้ว ยังจะถูกนำไปใช้เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาเมือง/จังหวัดทุกแห่งทั่วประเทศให้เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย ๔.๐ ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นกับทุกช่วงวัย ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและพัฒนาแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในบริบทประเทศไทยอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อปรับปรุงฐานข้อมูล (Dashboard) การจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ สกว. ได้พัฒนาขึ้นเมื่อปี ๒๕๖๗
๒. เพื่อสำรวจและจัดเก็บรวบรวมข้อมูลการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ การจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ จากสถานศึกษา/หน่วยงาน/ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ใน ๗๗ เมือง/จังหวัด

โดย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ร่วมกับ บริษัท อินสครู จำกัด
(ทุนวิจัย โดย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกว.))

นิยามศัพท์เฉพาะ

๑. **นิเวศการเรียนรู้** หมายถึง ระบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้รอบตัวผู้เรียน ที่มุ่งเน้นพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ การนำเทคโนโลยีมาใช้นับสนุนการเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานที่ที่เอื้อให้ผู้เรียน มีโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

๒. **สมาชิก ๕ ส่วนสำคัญในการจัดนิเวศการเรียนรู้** ประกอบด้วย (๑) ผู้เรียน เป็นผู้ต้องการเติบโต กระจาย ในการเรียนรู้ และเป็นผู้เรียน (๒) ผู้ปกครอง เป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ ให้ทรัพยากร ประสพการณ์ รวมทั้งเป็นที่ปรึกษา/โค้ช (๓) สถานศึกษา เป็นหน่วยเตรียมพื้นที่แห่งการเรียนรู้ ประสานความร่วมมือ และจัดหาทรัพยากร เพื่อการเรียนรู้ (๔) ผู้สอน/ครู/อาจารย์ เป็นผู้เข้าใจศาสตร์ต่าง ๆ อย่างถึงแก่น สามารถเชื่อมโยง ออกแบบ กระบวนการเรียนรู้ สร้างแรงบันดาลใจและเป็นที่ปรึกษา/โค้ช และ (๕) สังคม/ชุมชน เป็นแหล่งทรัพยากรทางการเรียนรู้ ให้ประสพการณ์ตรง สนับสนุน และร่วมแบ่งปันในมิติต่าง ๆ

๓. **ปัจจัยสนับสนุน ๖ ปัจจัยในการจัดนิเวศการเรียนรู้** ประกอบด้วย

๓.๑ การเปลี่ยนกรอบความคิด ที่มุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ เป็นการทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ดำเนินพฤติกรรมให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ของการเรียนรู้ พัฒนาให้มีความคิดเชิงระบบ ที่สามารถมองสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบและครอบคลุม และมีความคิดเชิงสร้างสรรค์

๓.๒ ความพร้อมของบุคลากรและองค์กร เป็นการเตรียมความพร้อมใน ๔ บทบาท ได้แก่

- บทบาทผู้สอน ทำหน้าที่สอนและถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนให้บรรลุเป้าประสงค์ของการเรียนรู้ คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้

- บทบาทโค้ช เป็นเสมือนเพื่อน/พี่/น้องที่คอยให้คำแนะนำ ตักเตือน ช่วยเหลือ ให้ผู้เรียนได้บรรลุ เป้าหมายที่ตั้งไว้ให้สำเร็จ

- บทบาทผู้อำนวยความสะดวก เป็นผู้ให้บริการขั้นเลิศแก่ผู้เรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้สึกอยากเรียนรู้ เข้าใจและตอบสนองความต้องการของผู้เรียน

- บทบาทที่ปรึกษา เป็นผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์ที่ตนมี มีความรอบรู้ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้คำปรึกษา และแนะนำผู้เรียนได้อย่างเต็มที่

๓.๓ สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยียุคใหม่ เป็นการจัดเตรียมอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมที่มุ่งเน้น การสร้างความประทับใจให้แก่ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน รวมถึงผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา ที่จะมีสิ่งแวดล้อม ในการทำงานที่ดี มีเทคโนโลยียุคใหม่ที่เพียงพอ มีประสิทธิภาพ ใช้งานได้ง่าย

๓.๔ **วิธีการเรียนรู้และเนื้อหาการเรียนรู้**

- ด้านวิธีการเรียนรู้ มีการออกแบบ การถ่ายทอดความรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ทบทวนข้อดี ข้อเสียของกระบวนการถ่ายทอดความรู้ มีการปรับปรุงวิธีเรียนให้ง่ายและสะดวกขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้มี ความรู้ที่เหมาะสม มีการเรียนรู้จากปัญหาจริง ทดลองปฏิบัติ ลงมือทำ คิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามวัย

- ด้านเนื้อหาการเรียนรู้ มีการทบทวนเนื้อหา ทำความเข้าใจ หาข้อมูลใหม่ ๆ เพิ่มเติม เพื่อให้เนื้อหา มีความครบถ้วนและทันสมัย รวมถึงมีการแสวงหาคำตอบจากคำถามที่ไม่สามารถตอบผู้เรียนในชั้นเรียนได้

๓.๕ วัฒนธรรมการเรียนรู้และยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วม มุ่งเน้นการเปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย พัฒนาผู้เรียนให้มีความคิดและกระบวนการแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีการเรียนรู้วิถีชีวิต การพัฒนา กิจกรรมที่มีอยู่ในโรงเรียนให้มีความหลากหลาย อาทิ กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงรายชั้นเรียน สหกรณ์นักเรียน และกิจกรรมกลุ่มยุวเกษตรให้มีความมั่นคงและยั่งยืน สร้างความรู้ สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ให้กับนักเรียน รวมทั้งมีการเพิ่มเติมความรู้ใหม่และจัดกระบวนการเรียนการสอนให้ทันกับโลกยุคดิจิทัล พร้อมทั้งขยายเครือข่าย ให้แก่เพื่อนร่วมอุดมการณ์ หรือ โรงเรียนที่มีความสนใจ

๓.๖ ความยืดหยุ่นและทางเลือกที่หลากหลาย มีการสื่อสารกันระหว่างผู้เรียน ผู้สอน ผู้ปกครอง สถานศึกษา และชุมชน เพื่อร่วมกันสร้างทางเลือกในการเรียนรู้ที่หลากหลายให้แก่ผู้เรียน อาทิ การเรียนรู้เพื่ออาชีพ การเพิ่มทางเลือกในการเรียนรู้ การหาทางออกสำหรับการแก้ปัญหาในการเรียน การจัดการเรียนกรณีผู้เรียน ออกจากโรงเรียนกลางคันเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เป็นต้น

๔. **ฐานข้อมูล** หมายถึง ฐานข้อมูลการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ของสถานศึกษา ซึ่งเป็นฐานข้อมูลที่ สกศ. ได้พัฒนาขึ้นเมื่อปี ๒๕๖๗ ร่วมกับบริษัท อินสครู จำกัด โดยในปี นี้จะมีการเปลี่ยนชื่อฐานข้อมูลเป็น “ฐานข้อมูล การจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ของประเทศไทย”

๕. **เมืองแห่งการเรียนรู้** หมายถึง เมืองที่มีการใช้ทรัพยากรในทุกภาคส่วนอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อสนับสนุน ให้เกิดการการเรียนรู้สำหรับประชาชนทุกคนและทุกระดับ โดยมีการใช้นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมให้เกิด การเรียนรู้ มีการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ และส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิต โดยมีคุณลักษณะที่สำคัญ ๖ ประการ คือ ส่งเสริมการเรียนรู้ตั้งแต่พื้นฐานจนถึงอุดมศึกษา ส่งเสริมการเรียนรู้ในครอบครัวและชุมชน ส่งเสริม การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในที่ทำงาน ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ส่งเสริมคุณภาพและความเป็นเลิศ ในการเรียนรู้ สนับสนุนวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเข้มแข็ง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ จะเก็บรวบรวมข้อมูลจากเมืองแห่งการเรียนรู้ ๑๐ เมือง/แห่ง ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ ภูเก็ต ฉะเชิงเทรา สุโขทัย พะเยา หาดใหญ่ กรุงเทพมหานคร ขอนแก่น ยะลา

๖. **ดัชนีการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประเทศไทย** หมายถึง ดัชนีการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ ตลอดชีวิตของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๗ ซึ่งประกอบด้วย ๓ มิติ ๙ ตัวชี้วัดหลัก โดยการดำเนินการในครั้งนี้ จะเป็นการ เก็บรวบรวมข้อมูลในมิติที่ ๑ ระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย ๓ ตัวชี้วัด ได้แก่ ตัวชี้วัดที่ ๑ พื้นที่การเรียนรู้เพียงพอต่อความต้องการ ตัวชี้วัดที่ ๒ ทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ ได้ตามความต้องการ โดยไม่มีข้อจำกัด และตัวชี้วัดที่ ๓ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดสภาพแวดล้อม ที่ส่งเสริมการเรียนรู้

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย

๑. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) สำนักงานศึกษา กรุงเทพมหานคร อปท./อบต./อบจ. และอื่น ๆ

๒. เจ้าหน้าที่/หน่วยงาน/องค์กรที่รับผิดชอบดำเนินงาน ประเด็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต/เมืองแห่งการเรียนรู้ใน ๗๗ จังหวัด/แห่ง

แผนการดำเนินงาน

มิถุนายน ๒๕๖๘	จัดทำแบบสอบถาม/แบบสำรวจการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้
กรกฎาคม – สิงหาคม ๒๕๖๘	ประสานสถานศึกษา/ผู้ให้ข้อมูล/ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย/ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามประเด็น/กรอบเนื้อหา
กันยายน ๒๕๖๘	วิเคราะห์ผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลฯ
กันยายน ๒๕๖๘	ปรับปรุงฐานข้อมูล (Dashboard) การจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ฯ ตามประเด็น/กรอบเนื้อหาที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูล
ตุลาคม ๒๕๖๘	นำเสนอผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลแก่สถานศึกษา/ผู้ให้ข้อมูล/ผู้ใช้ข้อมูล/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย/ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
พฤศจิกายน ๒๕๖๘	สรุปผล นำเสนอการปรับปรุงฐานข้อมูล และจัดทำเอกสาร/รายงาน/คู่มือการพัฒนา (Dashboard) การจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ของสถานศึกษา (ฉบับสมบูรณ์)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๑. แบบสอบถามผู้บริหารสถานศึกษา ประเด็น “การจัดระบบนิเวศการเรียนรู้” จำนวน ๑ ชุด
๒. แบบสอบถามครูผู้สอน ประเด็น “การจัดระบบนิเวศการเรียนรู้” จำนวน ๑ ชุด
๓. แบบสอบถาม ประเด็น การเรียนรู้ตลอดชีวิต และ เมืองแห่งการเรียนรู้ จำนวน ๑ ชุด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. สกศ. มีข้อมูลการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกสังกัด ที่เป็นปัจจุบัน สถานศึกษา/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถใช้เพื่อพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ของสถานศึกษาให้เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพคนไทย ๔.๐ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต
๒. สกศ. มีฐานข้อมูลการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ของจังหวัด/เมืองทั่วประเทศ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและเตรียมความพร้อมให้แก่จังหวัด/เมืองที่ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามแนวคิดของยูเนสโก

ผู้รับผิดชอบ

กลุ่มพัฒนานโยบายด้านการมีส่วนร่วมและการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา
สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

โดย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ร่วมกับ บริษัท อินสครู จำกัด
(ทุนวิจัย โดย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.))

เอกสารแนบ แบบสอบถามผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน
เพื่อจัดทำฐานข้อมูลการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ของประเทศไทย
ระยะที่ ๕ ปีงบประมาณ ๒๕๖๘

แบบสอบถามผู้บริหารสถานศึกษา (สิ่งที่ส่งมาด้วย ๒)

คำชี้แจง

- โปรดให้ข้อมูลที่ตรงตามสภาพ/การดำเนินงานจริง
ของสถานศึกษามากที่สุด ซึ่งจะไม่มีผลกระทบใน
เชิงให้คุณ/โทษแก่หน่วยงาน/องค์กร/บุคคลผู้ให้
ข้อมูลแต่อย่างใด
- ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา/ผู้แทน
สถานศึกษาละ ๑ ท่าน
- โปรดให้ข้อมูลภายในวันศุกร์ที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๘

แบบสอบถามครูผู้สอน (สิ่งที่ส่งมาด้วย ๒)

คำชี้แจง

- โปรดให้ข้อมูลที่ตรงตามสภาพ/การดำเนินงานจริง
ของสถานศึกษามากที่สุด ซึ่งจะไม่มีผลกระทบ
ในเชิงให้คุณ/โทษแก่หน่วยงาน/องค์กร/บุคคล
ผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด
- ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครูผู้สอนสถานศึกษาละ ๑ ท่าน
- โปรดให้ข้อมูลภายในวันศุกร์ที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๘

ฐานข้อมูลการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ของประเทศไทย
(สิ่งที่ส่งมาด้วย ๓)

คำชี้แจง

- ฐานข้อมูลฯ พัฒนาขึ้นในปี ๒๕๖๗
- รวบรวมข้อมูลการจัดนิเวศการเรียนรู้ของ
สถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กว่า
๗,๐๐๐ แห่ง

หมายเหตุ : ขอความอนุเคราะห์ให้สถานศึกษาทุกแห่งภายใต้สังกัดของท่านให้ข้อมูล ขอขอบคุณเป็นอย่างสูง
ติดต่อสอบถามเพิ่มเติม: นางสาวสิริกานต์ แก้วคงทอง (ทราย)

☒ email: sirikarn.keawkongthong@gmail.com

☒ โทร.: ๐๒๖๖๘๗๑๒๓ ต่อ ๒๕๑๒